

THE MOVEMENTS IN MUSICAL EDUCATION

Abstract: The article discusses some reasons for using movement and games in music class. A connection is sought between the development of musical abilities and motor reaction. The place of the movement in the current educational system is indicated - in kindergartens and schools. Based on the experience and research of the author, exemplary tasks for the development of musical-rhythmic abilities through the means of movement based on dance and dance in music are given.

Author information:

Liuba Zlatkova

Chief Assistant PhD

Konstantin Preslavsky – University of Shumen

Department of musical education

✉ l.zlatkova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

rhythmical model, dance

Музикалното възпитание в детската градина и училище е насочено към създаване на духовно богати и нравствено извисени личности, които се стремят да преобразуват света и себе си. То трябва да отговори на нуждите на обществото от квалифицирани, знаещи и можещи хора, които тласкат напред човешкото развитие. Тези цели музикалното възпитание решава с помощта на музикалните дейности, които действат в симбиоза и дават възможност за развитието на музикалността у детето. От своя страна способностите за активно музициране подпомагат и реализирането на музикалните дейности, т.е. между тях връзката е двупосочна и многопланова.

Едни от най-рано проявяващите се музикални способности са музикално-ритмическите. Децата в най-ранна възраст реагират емоционално на звучащата музика чрез движения на ръцете, краката, цялото тяло. Според А. Гелен, движението е основа на развитието на способността за възприемане. В тясна връзка с възприемането и движението се развиват и основните умения за наблюдение, сравнение, разграничаване, разпознаване, представяне. Те се намират в пряка връзка, тръгвайки от движението като основно средство за осъзнаване на музиката и условие за музикалния опит. Движението е основа на живия живот, отправна точка за освобождаване на духа – първа стъпка към свободата на човешката дейност въобще, а възпитанието не е нищо друго, освен двигателна дейност.

За Мария Монтесори спонтанното детско движение е особено важно за неговото психическо и физическо развитие, защото детето се концентрира и мисли само в движение.

Ритъмът е основен принцип във вселената. В основата му стои периодичност, повторение, а външните му проявления са свързани с движението. Музикалният метроритъм има активна моторна природа и за да се възприемат, разберат и осъзнаят музикалните елементи и музикалното цяло като дух и енергия е необходимо наличието на специфични способности – метроритмични. Това са усет за метрум, ритмичен рисунък, темпо, музикална форма. Танцувалният жанр е този, в който музиката и движенията представляват единно цяло, а проявлението на танца се обуславя най-вече с помощта на ритмическите изразни средства на

двигателна основа. Следователно танцувалният жанр се възприема и осъзнава най-бързо и лесно ритмико-двигателно.

В българското музикално възпитание дейността музикално-ритмическо и танцово възпроизвеждане е включена и в часа по музика, и в ситуацията по музика в детската градина. Тази дейност е част от една по-обхватна дейност – музикалното възпроизвеждане. Музикално-ритмическото и танцово възпроизвеждане е насочено към разбиране и осъзнаване на различни музикално изразни средства и отразяване на характера на възприеманата музика. То се осъществява чрез маршируване, ходене, бягане, подскоци и др. В книгите за учителя по музика се препоръчва изпълнения на хора и народни танци според възможностите на учителя и децата и според регионалните особености. Дава се възможност за включване на движения в сюжет – при създаване на музикално-сюжетни композиции, т.е. при „разиграване“ на някои творби или по-цялостно тематично обединяване.

Танцувалният жанр присъства от самото начало на съприкосновението на детето с музикалното изкуство и е първата проява на музикално-емоционална реактивност и творчески акт. Най-солно изразена е връзката между танцувалност и движения в детската градина. Метрическата пулсация, ритмическият рисунък, общият характер на музиката провокират танцово-двигателното проявление. В училище съществува най-обща приемственост в това отношение, но двигателността като активност е слабо застъпена. Танцът като жанр се обобщава в VI клас, в учебниците са представени някои ритмични формули, характеризиращи конкретния танц, но в ръководствата за учителя не са представени варианти за двигателното им разбиране и осъзнаване и като цяло на движението в тази насока не е обърнато особено внимание. Нашите наблюдения и педагогически опит показват, че двигателното възпроизвеждане на характеристиката на танца, която за улеснение наричаме Ритмичен модел (РМ), автоматизирането на този РМ под формата на „танцови стъпки“ довеждат до по-бързо и леко осъзнаване на музикалната специфика на този танц, а от там и на мястото му в музикалната литература. Нещо повече, при системна работа в тази насока децата са в състояние сами „да извлекат“ специфичния РМ на познат и по-късно на непознат танцувален жанр от слушана или непозната музикална пиеса или песен. Това дава възможност те да се ориентират в каквато и да е музикално-танцова ситуация.

Казаното до тук ни дава основание да предложим примерна последователност за работа в часа по музика от I до IV клас по отношение на ритмико-двигателното и танцово възпроизвеждане. Основната цел в начална училищна възраст в тази насока е да се натрупат слухови и двигателни представи за различни ритмични рисунъци, присъстващи в разнообразен в жанрово отношение музикален материал.

А. Задачи за I клас

1. Усещане и двигателна реакция при възприемане на музика чрез пляскане, наклони на тялото, тропане на мусто и ходене по пулсацията на музиката.
2. Получаване на елементарна информация за танците: право хоро, пайдушко хоро, ръченица. Съпоставка между жанрове в равноделна и неравноделна двувременна и тривременна пулсация (право хоро – пайдушко хоро; валс – ръченица и др.)
3. Двигателни игри и задачи, свързани с горната задача и във връзка с осъзнаване на тоновите трайности (сричките в поетичния текст на песните) – „Махало“, „Ходене по сричките“ и др.

Б. Задачи за II клас

1. Продължава натрупването на слухови и двигателни представи за различни ритмични рисунъци, като на тази основа се правят опити да се определи жанра на непозната музикална творба с познат танцувален характер.

2. Въвеждане на понятието Ритмичен модел (РМ) и двигателно възпроизвеждане на РМ на валс и право хоро.

3. Осъзнаване на двигателна основа на ритмичен рисунок и ритмична група – θ . ε / ε . ξ (не се предполага запознаването с тези групи в тази възраст, а само двигателното възпроизвеждане и автоматизиране на двигателния комплекс).

В. Задачи за III клас

1. Въвеждане на РМ на танца Полка: 2/4 и връзка с познатата като движение ритмична група ε . ξ

2. Ритмико-дидактични игри – ритмичен канон; „Телефон“.

3. Решаване на творчески задачи – по текст, подчинен на познат РМ да се измисли мелодия.

4. Развитие на усета за музикална форма – двигателно реагиране при смяна на характера на музиката.

Г. Задачи за IV клас

1. Сравняване на две музикални пиеси с еднакъв размер и различен танцуваелен характер. Запознаване с нови танцувални жанрове, като отправна точка е жанрът на сюитата. (напр. „Тракийски танци“ от П. Стайнов) и български народни танци.

2. Свързване на слуховите и двигателни представи и информация с нови знания – танци на други народи. Запознаване с РМ на менует 3/4, полка 2/4, позната от II кл. и валс $\frac{3}{4}$ и двигателното им усвояване.

3. Наблягане върху характерните особености на самия танц, изхождайки от времето, в което „се е родил“ и съществувал, от звученето на музика с този танцуваелен характер. Разучаване на стъпки и хватове при валс и менует. (Като стъпки се приемат РМ на съответния танц).

4. Запознаване с други танци на слухова основа (чрез прослушване на танцувална музика): мазурка, лендлер, танго, чардаш – проследяване на фолклорната линия в танцувалността и разговори за танците и традициите на други народи.

5. Танцът като характеристика на приказен герой. Ритмизация и мелодическа импровизация по подходящи поетични текстове. Драматизация на приказка.

Целта на ритмико-двигателната работа в V и VI клас (а до известна степен и в VII кл.) е да се обобщят знанията за познатите танцови жанрове. Да се осъзнаят по-лесно различни ритмични групи и комплекси на двигателно-игрова основа. Да се осъзнае танцувалната музика като своеобразно съчетание между музикално-изразни средства, което обуславя и нейния характер.

Д. Задачи за V клас

1. Натрупване на слухов опит за различни танцувални жанрове чрез възприемане на музика с танцуваелен характер. На базата на РМ на вече познати танци да се направи съпоставка с моделите на новите танци. Опит за самостоятелно извличане на РМ.

2. Изпълнение на танц и предлагане на подходящи танцови фигури.

3. Танцът като историческо, битово, социално и етнографско явление.

Е. Задачи за VI клас

На танцувалния жанр и танцовото изкуство тук е обърнато специално внимание чрез темата за Танца и музиката.

1. Запознаване с нови танци – като музика; като пулсация и характер; като движение и фигури; като начин на танцуване.

2. Да се усети своеобразието на танцувалността в музиката, на характерния елемент, който отличава един танц от друг. Да се долови танцувалност в непозната музика.

Предложените задачи са в съкратен вид и са насочени към осъществяването на двигателно-танцова дейност в училище с образователно-възпитателна цел. Те са опит да се насочат учителите по музика към идеята, че Ритмиката (движенията под/с музика са по-лесния и кратък път към осъзнаването на характера на музиката, на нейните изразни елементи и на мястото ѝ в света на изкуството и живота. Ритмиката е алтернатива на традиционните методи на обучение, на която и децата, и учителите биха дали своята компетентна оценка.